

Rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet - I-2005-15

Myndighet	Rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet
Dato	2005-12-23
Doknr/publisert	I-2005-15
Stikkord	Helse- og omsorgstjenester i kommunene
Sammendrag	Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) - utvidelse av målgruppen
Saksgang	I-15/2005 (200503551 MAS).

Innholdsfortegnelse

Rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet - I-2005-15.....	1
Innholdsfortegnelse	2
(* Innledning *)	3
Hvem kan få BPA?	3
Hvem som kan utøve eller bistå med brukerstyringen	3
Opplæring av personer som utøver brukerstyring på vegne av andre	4
Anvendelse av rundskriv I-2000-20 når andre utøver brukerstyring	4
Forholdet til andre tjenester etter sosialtjenesteloven § 4-2.....	4
Varigheten på vedtak om BPA.....	5
Brukerstyrt personlig assistanse og forholdet til boform	5
Forskrift som gjelder i arbeidsgivers private hjem.....	5
Tilskudd	5
Utredning av endringer i regelverket om BPA.....	5

(* Innledning *)

Som omtalt i St.prp.nr.60 (2004-2005) skal brukerstyrt personlig assistanse også kunne anvendes for personer som ikke kan ivareta brukerstyringen selv. Dette innebærer blant annet at personer med psykisk utviklingshemming og familier med barn med nedsatt funksjonsevne kan få tjenestene organisert som brukerstyrt personlig assistanse. Dette er en utvidelse av målgruppen i forhold til siktemålet med ordningen da den ble regulert i lov om sosiale tjenester i 2000, jf. rundskriv I-2000-20. I dette rundskrivet kommenteres enkelte spesielle spørsmål som reiser seg når brukerstyringen ivaretas av andre personer på vegne av eller i samarbeid med brukeren.

Hvem kan få BPA?

Både de som ikke kan ivareta arbeidslederrollen og brukerstyringen og de som trenger bistand til dette, kan få brukerstyrt personlig assistanse. I praksis vil det variere fra person til person hvor stor del av brukerstyringen den enkelte selv kan utøve.

Små barn vil være helt ute av stand til å utøve brukerstyring selv, og må representeres av foreldrene (verge). Tilsvarende må vanligvis også personer over 18 år som har omfattende kognitive funksjonsnedsettelse representeres fullt ut av en verge eller hjelpeverge når det gjelder brukerstyringen.

For personer som har lettere grad av kognitive funksjonsnedsettelse og ungdom som nærmer seg 18 år, vil det kunne være aktuelt at de stort sett tar seg av den praktiske arbeidsledelsen selv, men får noe bistand med de mest vanskelige oppgavene. Det bør legges til rette for at ungdom etter hvert som de får tilstrekkelig erfaring kan ta større deler av brukerstyringen selv, med sikte på å gjøre dem uavhengige av foreldrene. Også andre med assistansebehov som har forutsetninger for det, bør etter hvert settes i stand til å utøve mer og mer brukerstyring på egenhånd.

Hvem som kan utøve eller bistå med brukerstyringen

Sosialtjenesteloven har ingen særregler om hvem som kan gi samtykke på vegne av brukeren eller som kan representere vedkommende i forhold til tjenesteytingen. Ut fra de generelle reglene kan det være enten verger (foreldre), hjelpeverger eller personer som har fullmakt fra brukeren selv.

For mindreårige vil vergen som hovedregel være en av eller begge foreldrene. Også for personer over 18 år som er umyndiggjort og har fått oppnevnt verge, vil normalt en av foreldrene være verge.

Selv om begge foreldrene er barnets/ungdommens verger, vil det vanligvis være mest hensiktsmessig at bare én av dem er den personlige assistentens arbeidsleder. Vi anbefaler at foreldrenes roller som representanter i forhold til assistenten klargjøres, slik at man unngår situasjoner der det blir gitt uklare eller motstridende beskjeder. Dette kan ordnes ved at den ene vergen gir den andre fullmakt til å opptre som verge alene overfor den personlige assistenten, jf. vergemålsloven § 4 første ledd.

For små barn har foreldrene stor grad av bestemmelsesrett, mens barnets rett til selvbestemmelse vil øke etter hvert som det blir eldre, jf. barnelova §§ 31 flg. Det gjelder ikke spesielle regler om dette selv om barnet har en eller annen form for funksjonsnedsettelse.

For eldre barn og ungdom vil man i tråd med dette kunne få spørsmål om den unges selvbestemmelsesrett i forhold til foreldrenes autoritet. I hvor stor grad kan en personlig assistent gi barnet/ungdommen bistand til noe foreldrene ikke har gitt tillatelse til? Vi anbefaler at slike situasjoner i størst mulig grad drøftes og avklares i den enkelte familie for å unngå at assistenten kommer «mellom barken og veden».

Personer over 18 år som har rettslig handleevne, kan gi en ordinær avtalerettslig fullmakt til hvem de vil, med sikte på at vedkommende skal bistå i arbeidslederrollen. Det kan for eksempel være ønskelig for noen å få hjelp til de administrative sidene ved arbeidsledelsen, for eksempel å sette opp timelister, mens de selv tar alle avgjørelser som har med den direkte personlige hjelpen å gjøre. For å kunne gi en slik fullmakt, må brukeren

selv være i stand til å forstå hva dette innebærer. Generelt skal det ikke så mye til før en bruker har forståelse for at en annen person skal hjelpe til med visse praktiske oppgaver i forhold til assistenten. Hovedsaken må her være å klarlegge om brukeren ønsker hjelp fra nettopp den personen som er aktuell for å bistå i arbeidslederrollen. Dersom det under utføring av tjenesteytingen forekommer at brukeren er uenig med den som bistår i kraft av en slik fullmakt, vil brukeren ønsker måtte få gjennomslag.

Dersom brukeren ikke har forutsetninger for å kunne gi en fullmakt, bør det oppnevnes hjelpeverge for å bistå med arbeidsledelsen, se vergemålsloven §§ 90a flg. Hvem som bør oppnevnes som hjelpeverge med sikte på å være arbeidsleder bør avklares i samråd med brukeren selv, jf. sosialtjenesteloven § 8-4, der det framgår at tjenestetilbudet så langt som mulig skal utformes i samarbeid med brukeren, og at det skal legges stor vekt på hva brukeren selv mener. Foruten at brukeren selv bør få mulighet til å uttale seg om hvem som skal bistå med arbeidsledelse som hjelpeverge, bør selvfølgelig også den som oppnevnes som hjelpeverge være villig til å påta seg rollen som arbeidsleder for den personlige assistenten.

En hjelpeverge kan bare gi samtykke på vegne av brukeren og representere brukeren overfor en personlig assistent dersom det fremgår av hjelpevergeoppdraget at hjelpevergen er gitt kompetanse til dette. Ved nyoppnevning av hjelpeverge er det viktig å ha klart for seg hvilke oppgaver hjelpevergen skal ha i forbindelse med bistand med brukerstyring/ arbeidsledelse av personlige assistenter. Oppgavene må komme klart til uttrykk i hjelpevergeoppdraget.

Mange personer med kognitive funksjonsnedsettelse vil allerede ha oppnevnt hjelpeverge i forbindelse med at de mottar sosiale tjenester. Kommunen må da undersøke om hjelpevergeoppdraget vil omfatte arbeidsledelse av personlige assistenter. Det vil trolig ofte være tilfelle at hjelpevergeoppdraget må endres for at brukerstyring/arbeidsledelse av en personlig assistent skal omfattes.

Opplæring av personer som utøver brukerstyring på vegne av andre

Kommunene har ansvaret for opplæring av brukere som har BPA og av de som utøver brukerstyring på vegne av brukerne eller bistår brukerne i brukerstyringen. Tilsvarende må personer som utøver eller bistår med brukerstyring forplikte seg til å gjennomføre opplæring i arbeidslederrollen på lik linje med brukeren selv.

Generell innføring og opplæring i BPA gis av Ressurscenter for omstilling i kommunene (RO), tlf. 74839799, postboks 13, 7501 Stjørdal, e-post ro@ro.no og Internett www.ro.no.

Andelslaget ULOBA har obligatorisk opplæring i arbeidslederrollen for de tilfellene der ULOBA er valgt som arbeidsgiver i stedet for kommunen eller brukeren selv. ULOBA har tlf. 32205910, postboks 2474 Strømsø, 3003 Drammen, e-post adm@uloba.no og Internett www.uloba.no.

Anvendelse av rundskriv I-2000-20 når andre utøver brukerstyring

Når andre enn brukeren selv utøver brukerstyring på vegne av eller i samarbeid med brukeren, må rundskriv I-2000-20 leses slik at der det er vist til brukeren, må dette gjelde tilsvarende for verge/hjelpeverge/fullmektig som utøver brukerstyring på vegne av brukeren eller bistår brukeren med dette.

Forholdet til andre tjenester etter sosialtjenesteloven § 4-2

Dersom det gis brukerstyrt personlig assistanse til nye brukergrupper, vil det i de fleste tilfeller være naturlig at personlig assistanse erstatter andre tjenestetyper etter sosialtjenesteloven § 4-2, som for eksempel støttekontakt, praktisk bistand eller avlastning. Dersom BPA erstatter avlastning, bør det spesifiseres i vedtaket at det ikke kreves egenbetaling for dette, siden avlastning skal være gratis. Ved endring av tjenestetilbudets sammensetning er det viktig at reglene om omgjøring av forvaltningsvedtak i forvaltningsloven § 35 overholdes, jf. også sosialtjenesteloven § 8-4 og § 8-7.

Varigheten på vedtak om BPA

Det er viktig å unngå at det fattes vedtak om BPA som har svært kort varighet i forhold til personer som har varige og stabile hjelpebehov og som har krav på bistand etter sosialtjenesteloven § 4-3, jf. § 4-2 bokstav a-d. For personer som har krav på bistand kan ikke kommunen fri seg fra ansvaret for å sørge for at bistandsbehovene til enhver tid er dekket ved å fatte kortvarige vedtak. Departementet anbefaler at det ved varige og stabile bistandsbehov fattes vedtak om BPA som revurderes med fastsatte mellomrom, eller dersom personens behov endrer seg vesentlig. Kortvarige vedtak kan både gi dårlig forutberegnelighet for brukerne og uforutsigbare ansettelsesvilkår for assistentene. Det kan vanskeliggjøre rekruttering av personlige assistenter og hindre at man klarer å beholde personlige assistenter som ønsker langsiktige arbeidsforhold.

Brukerstyrt personlig assistanse og forholdet til boform

Brukerstyrt personlig assistanse er ikke forbeholdt personer som bor i private boliger, men tildeles uavhengig av typen boform.

Forskrift som gjelder i arbeidsgivers private hjem

Når arbeidsgiveransvaret ivaretas av brukeren selv eller av verge som utøver brukerstyring på vegne av sitt barn i sitt eget hjem, vil forskrift av 5. juli 2002 nr. 716 om husarbeid, tilsyn og pleie i privat arbeidsgivers hjem eller hushold normalt gjelde. Forskriften inneholder nær-mere bestemmelser om virkeområde, arbeidsavtale, arbeidsgivers og arbeidstakers plikter, arbeidstid og fritid, lønn, oppsigelse og avskjed, virkninger av overtredelse m.m. Spørsmål om tolkning av forskriften hører inn under Arbeids- og inkluderingsdepartementets område.

Hushjelploven, som det er vist til i rundskriv I-2000-20, er nå opphevet.

Dersom kommunen eller andelslag eid av brukerne har arbeidsgiveransvaret, vil arbeidsmiljøloven gjelde for arbeidsforhold mellom henholdsvis kommunen eller andelslaget og den personlige assistenten.

Tilskudd

Tilskuddsordningen for brukerstyrt personlig assistanse endres ikke ved dette rundskrivet. Vi viser til rundskriv IS-1/2006 Nasjonale mål, hovedprioriteringer og tilskudd for 2006 fra Sosial- og helsedirektoratet der stimuleringsstilskuddet er nærmere omtalt. Henvendelser om tilskuddsordningen kan rettes til Ressurssenter for omstilling i kommunene (RO).

Utredning av endringer i regelverket om BPA

Helse- og omsorgsdepartementet arbeider med en utredning om rettighetsfesting av ordningen med brukerstyrt personlig assistanse og tar sikte på å sende ut et høringsnotat med forslag til endringer i sosialtjenesteloven i 2006.

Med vennlig hilsen

Andreas Disen
ekspedisjonssjef

Jo Flydal
avdelingsdirektør